

L'ENQUESTA DEL CENS DE 2021: CONEIXEMENT, USOS I TRAJECTÒRIES LINGÜÍSTIQUES AL PAÍS VALENCIÀ*

Raquel Casesnoves Ferrer**

Resum

Aquest article analitza una part de la informació demogràfica i lingüística de l'Enquesta de característiques essencials de la població i els habitatges (ECEPOV-2021) que va realitzar l'Institut Nacional d'Estadística (INE) l'any 2021 al País Valencià, com a part del cens del mateix any. S'hi ofereixen percentatges referents al grau de coneixement i ús de les dues llengües oficials, el valencià i el castellà, a tot el territori i, quan és possible, es comparen amb els percentatges dels censos anteriors. Es tenen en compte també les variables demogràfiques bàsiques de l'edat i el lloc de naixement. És la primera vegada que es realitza una enquesta com l'ECEPOV-2021, que inclou preguntes sobre el coneixement del castellà i d'altres llengües estrangeres, així com sobre la llengua inicial i la freqüència amb què s'usen en tres àmbits (en família, amb els amics i a la feina/escola) les llengües parlades més freqüentment, és a dir, el castellà i el valencià. L'anàlisi d'aquestes dades permet diferenciar tres tipus de parlants, segons les seues trajectòries lingüístiques, que donen compte també de l'avanç o del retrocés del valencià.

Paraules clau: sociolingüística; demolingüística; coneixement i ús del valencià; avanç del valencià; retrocés del valencià; trajectòries lingüístiques; nous parlants.

THE 2021 CENSUS SURVEY: KNOWLEDGE, USES AND LINGUISTIC TRAJECTORIES IN VALENCIA

Abstract

The article analyses part of the demographic and linguistic information from the Survey on Essential Characteristics of Population and Housing (ECEPOV-2021) carried out by Spain's National Statistics Institute (INE) in 2021 in the autonomous community of Valencia, as part of that year's census. Based on the data, the article provides percentages for the levels of understanding and use of the two official languages, Valencian and Spanish, throughout the territory and, where possible, compares them with the figures from previous years' censuses. The basic demographic variables of age and place of birth are also taken into account. This is the first time that the authorities have carried out a survey like ECEPOV-2021, that includes questions on knowledge of Spanish and other foreign languages, as well as on the first language and how often the most frequently-spoken languages – Spanish and Valencian – are used in three contexts (family, friends and work/school). Analysis of these data makes it possible to differentiate amongst three types of speakers, depending on their linguistic trajectories, and also give an account of the progress or decline of Valencian.

Keywords: sociolinguistics; demolinguistics; knowledge and use of Valencian; progress of Valencian; decline of Valencian; linguistic trajectories; new speakers.

* Aquest article és una versió revisada i ampliada del capítol "El cens lingüístic de 2021: una aproximació al coneixement, els usos lingüístics i l'atracció del valencià", que forma part del llibre *Des de l'orellada de la mar de Santa Pola. Estudis dedicats al professor Antoni Mas i Miralles* coordinat per Brauli Montoya (en premsa).

** Raquel Casesnoves Ferrer, professora del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València. raquel.casesnoves@uv.es.

Recepció de l'article: 28.02.2024. Avaluacions: 26.03.2024 i 22.04.2024. Acceptació de la versió final: 15.05.2024.

Citació recomanada: Casesnoves Ferrer, Raquel. (2024). L'enquesta del cens de 2021: coneixement, usos i trajectòries lingüístiques al País Valencià. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 82, 268-287. <https://doi.org/10.58992/rld.i82.2024.4223>

Sumari

1 Introducció

2 La revolució de les dades i el nou model de Cens de població de 2021

3 La població valenciana de les dues primeres dècades del segle xxi: entre l'esclat de la crisi financera i la COVID-19

4 El coneixement de les llengües oficials del País Valencià

4.1 El coneixement del valencià i del castellà segons l'ECEPOV-2021

4.2 L'evolució del coneixement del valencià entre 2001 i 2021

5 Els usos lingüístics

5.1 La llengua inicial

5.2 Els usos del valencià per àmbits

5.3 Tipus de parlants segons les trajectòries lingüístiques

6 Conclusions

7 Referències

1 Introducció¹

L'evolució demolingüística de la llengua catalana al País Valencià (d'ara endavant, *valencià*) durant les dues primeres dècades del segle XXI està condicionada per tres elements que la caracteritzen: a) la concurrència de dos processos sociolingüístics oposats, és a dir, la minorització històrica que encara s'arrossega, per una banda, i la revitalització i promoció social de la llengua que s'inicia en el període democràtic, per una altra; b) una natalitat baixa que acaba causant un saldo vegetatiu zero i fins i tot negatiu des del 2015; c) l'arribada de grans contingents de població d'origen estranger que expliquen el creixement de la població valenciana en vora un milió de persones –926.658 exactament– entre 2001 i 2021.

Pel que fa a la minorització del valencià, l'estatus d'oficialitat i el desplegament més o menys ambiciós de la Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià (LUEV), topen amb l'article 3 de la Constitució de 1978. Aquest article promulga i propicia una jerarquia lingüística a tot l'Estat espanyol (Tasa Fuster, 2017) que impedeix el reconeixement d'una equitat lingüística i dels drets lingüístics dels valencianoparlants, que promulga la supremacia del castellà i que obstaculitza la difusió social plena del valencià (i de totes les altres llengües *espanyoles*).

En relació amb la situació sociolingüística actual, ens trobem al davant de la confluència de processos que arrosseguem de períodes anteriors i que van en direccions oposades: primer, aquell en què el canvi i la substitució del valencià pel castellà era habitual i, segon –i més recent–, aquell en què l'ensenyament i la *promoció* del valencià n'afavoreixen l'extensió social del coneixement, l'ús en àmbits formals i l'emergència de nous parlants.

Finalment, quant al comportament demogràfic de la població valenciana, els grans moviments migratoris de l'estranger –que n'han garantit el creixement– provoquen també canvis demolingüístics importants que afecten, per descomptat, la vitalitat del valencià. A hores d'ara encara no sabem en quines proporcions les persones nascudes a l'estranger i/o que tenen llengües inicials diferents del castellà i el valencià acaben incorporant la llengua pròpia del País Valencià en el seu repertori lingüístic per fer-ne ús. L'objectiu principal d'aquest article és pal·liar aquest desconeixement.

I és que fins ara no disposàvem de les dades que fan possible les anàlisis; unes dades que s'han extret de la macroenquesta que va realitzar l'Institut Nacional d'Estadística (INE) l'any 2021, l'Enquesta sobre característiques essencials de la població i els habitatges (d'ara endavant, ECEPOV-2021), com una part del Cens de població que aquell any va fer un gran canvi metodològic (Treviño Maruri i Domingo, 2020).²

Les preguntes o variables que analitzarem són la llengua inicial, definida com la primera llengua en què es va començar a parlar, i els usos de les llengües principals (el valencià i el castellà) en l'àmbit de la família. Contrastarem les dues variables i identificarem tres tipus de parlants, que alhora donen compte de diferents processos sociolingüístics, és a dir:

- Els valencianoparlants inicials que mantenen el valencià en la llar actual, que donen compte de la reproducció *natural* del valencià i que anomenarem *reproductors*.
- Els valencianoparlants inicials que en la llar actual parlen castellà i que arrossegueu amb el seu comportament el procés d'interrupció del valencià, els *interruptors*.

1 El treball, realitzat amb el suport del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València, forma part del projecte d'investigació "Alta minorització i reproducció lingüística al sud-oest europeu" (AMRELSE), finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación (PID2021-125859NB-I00).

2 A hores d'ara només Torres Pla (2023) ha mostrat interès per les preguntes lingüístiques incloses en l'enquesta. En aquest treball analitza la llengua inicial i la capacitat d'expressió oral en català a Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears i les seues grans ciutats tenint en compte l'edat de la població, el valor social de les llengües i la intensitat de les immigracions.

- Els castellanoparlants inicials i parlants inicials d'altres llengües que parlen valencià en la llar actual i que deixen entreveure el procés de recuperació o revitalització del valencià i, dins del grup de *nous parlants*, constitueixen el grup dels *revernacularitzadors*.

Aclarim que ací entenem per *nous parlants* totes aquelles persones que van aprendre valencià fora de la llar (a l'escola, a la feina, amb amics), és a dir, que no el tenen com a llengua inicial i que en un moment de la seva vida decideixen fer-ne un ús més o menys freqüent, ja siga només en un context, com la feina, o majoritàriament, com a llengua d'ús habitual.³

A banda d'això, el segon objectiu general d'aquest treball consisteix a explotar una de les novetats més importants que introdueix l'enquesta: les dades sobre el coneixement del castellà. Per això, contrastarem les capacitats lingüístiques de la població en les dues llengües oficials. Després, mostrarem l'evolució general del coneixement del valencià durant les dues primeres dècades del segle XXI, entre 2001 i 2021, seguint així una sèrie d'estudis encetada per l'autora amb el cens de 1991 (Casesnoves-Ferrer, 2005; Casesnoves-Ferrer 2016). En tots dos casos, les conclusions a què arribem no són noves, perquè ja foren assenyalades per Ninyoles (1992) d'acord amb els resultats del padró de 1986:⁴ un increment notable de les capacitats per llegir i escriure valencià i una diferència remarcable segons l'edat, el lloc de naixement i el de residència.

Resumint, aquest article conté una primera part en què comentem a grans trets els canvis metodològics introduïts en la realització del cens de l'any 2021 i les preguntes lingüístiques que es van incloure en l'ECEPOV-2021, alhora que mostrem, seguidament, els principals moviments demogràfics que expliquen com ha evolucionat i s'ha reproduït la població resident al País Valencià durant les dues primeres dècades del segle XXI. En una segona part, ens centrem en l'anàlisi de les dades lingüístiques de l'enquesta: comparem el coneixement del castellà i del valencià; després, analitzem l'evolució general del coneixement del valencià a tot el territori i també segons l'edat i el lloc de naixement de la població;⁵ en tercer lloc, presentem la distribució de la població valenciana segons la llengua inicial i la freqüència d'ús del valencià en diferents àmbits, i, finalment, creuem la llengua inicial i la llengua d'ús en la família per tal d'identificar els tipus de parlants adés mencionats.

2 La revolució de les dades i el nou model de Cens de població de 2021

El Cens de població és una operació estadística, de periodicitat decennal, que realitza l'INE i que consisteix, bàsicament, a recomptar el nombre d'habitants i d'habitatges en el territori espanyol i a descriure'n les característiques socials, demogràfiques i econòmiques. Des d'un punt de vista metodològic, les dades del cens tradicional o clàssic s'arreglen mitjançant l'enviament de qüestionaris a la població per canals diversos: el telèfon fix, el correu postal o el porta a porta. Tot i que presenta l'avantatge d'oferir totes les dades de la població en un període determinat, la complexitat de l'operació, els costos econòmics i humans i la conjuntura econòmica de la Gran Recessió van contribuir primer al debat, després a la transició amb un cens "combinat" en 2011 i, finalment, al gran canvi metodològic, amb un cens en 2021 basat en

3 Ramallo (2013), en canvi, usa una definició molt més restrictiva per referir-se als nous parlants de gallec, ja que inclou només aquells que desplacen la seua llengua materna i passen a parlar només gallec o molt majoritàriament.

4 En la renovació quinquennal del padró municipal de l'any 1986, es van introduir per primera vegada a tot el País Valencià preguntes sobre les capacitats per entendre, parlar, llegir i escriure valencià, que van tindre continuïtat en els tres següents censos, els de 1991, 2001 i 2011. Totes aquestes dades van ser publicades, en format de taules, per la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística de la Generalitat Valenciana l'any 2006 i ara estan disponibles al Fons Estadístic i Documental (vegeu: [Coneixement i ús del valencià. Dades comparades dels censos de 1986 a 2011](#)).

5 En aquest article deixarem de banda el lloc de residència que en publicacions anteriors hem analitzat perquè aleshores els censos no oferien dades sobre l'ús del valencià. Com hem dit abans, la segona part d'aquest treball explora tota aquesta informació nova per poder diferenciar les trajectòries lingüístiques de la població valenciana.

la informació proporcionada en una macroenquesta (l'ECEPOV-2021) per una mostra considerable de la població de l'Estat espanyol, en els registres administratius existents (com ara la declaració de la renda, les assegurances de treballadors i pensionistes o els afiliats a la Seguretat Social) i en el *big data* (INE, 2023).⁶ La mostra és representativa de les comunitats autònomes, de les províncies i de les ciutats de més de 50.000 habitants, i al País Valencià està composta de 34.885 persones de dos anys i més.

Pel que fa a la informació lingüística, l'ECEPOV-2021 amplia i millora les preguntes que tradicionalment s'havien introduït en els censos i de les quals podíem extraure només el percentatge de població (de dos anys i més) que declarava entendre i saber parlar, llegir i escriure valencià. L'enquestat havia d'escollir només una de les sis opcions que apareixen a l'esquerra de la taula 1. A la columna de la dreta apareix la classificació del coneixement del valencià que en fèiem.

Taula 1

Les preguntes lingüístiques dels censos tradicionals realitzats des de 1986 fins a 2011

Opcions de resposta	Classificació del coneixement
1. No entén el valencià.	
2. Entén el valencià, però no el parla.	
3. Entén i llig el valencià, però no el parla.	Entén el valencià (2+3+4+5+6)
4. Sap parlar el valencià.	Sap parlar el valencià (4+5+6)
5. Sap parlar i llegir el valencià.	Sap llegir el valencià (3+5+6)
6. Sap parlar, llegir i escriure el valencià.	Sap escriure el valencià (6)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos.

En l'ECEPOV-2021 s'amplia la pregunta sobre el coneixement de les llengües, ja que l'enquestat ha d'assenyalar totes les llengües que coneix, sense donar per descomptat el castellà, que s'inclou com a primera opció. A més, la tria de resposta ja no és categòrica, sinó gradual: "gens", "amb dificultat" i "bé" (taula 2).

Taula 2

Enunciat sobre el coneixement de les llengües a l'ECEPOV-2021

Llengua 1: Castellà							
Nivell de coneixement							
Entén	Gens	Llig	Gens	Parla	Gens	Escriu	Gens
	Amb dificultat		Amb dificultat		Amb dificultat		Amb dificultat
	Bé		Bé		Bé		Bé

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'ECEPOV-21.

Les novetats més importants, però, tenen a veure amb els usos lingüístics. Així, s'hi introdueix, per primera vegada, un enunciat sobre la freqüència d'ús de les llengües en tres àmbits: en família, amb els amics i en el treball/escola. Les tres opcions de resposta que s'hi ofereixen mesuren el grau d'ús: des de "mai" fins a "sempre" passant per "de vegades" i "freqüentment" (taula 3).

⁶ Per a més informació, vegeu els documents proporcionats per l'INE al seu portal, així com els articles de Domingo i Valls et al. (2021) i Argüeso (2021).

Taula 3

Enunciat sobre la freqüència d'ús de les llengües a l'ECEPOV-2021

Freqüència i àmbit d'ús					
En família	Mai	Amb amics	Mai	En el treball/ escola	Mai
	De vegades		De vegades		De vegades
	Freqüentment		Freqüentment		Freqüentment
	Sempre		Sempre		Sempre

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'ECEPOV-21.

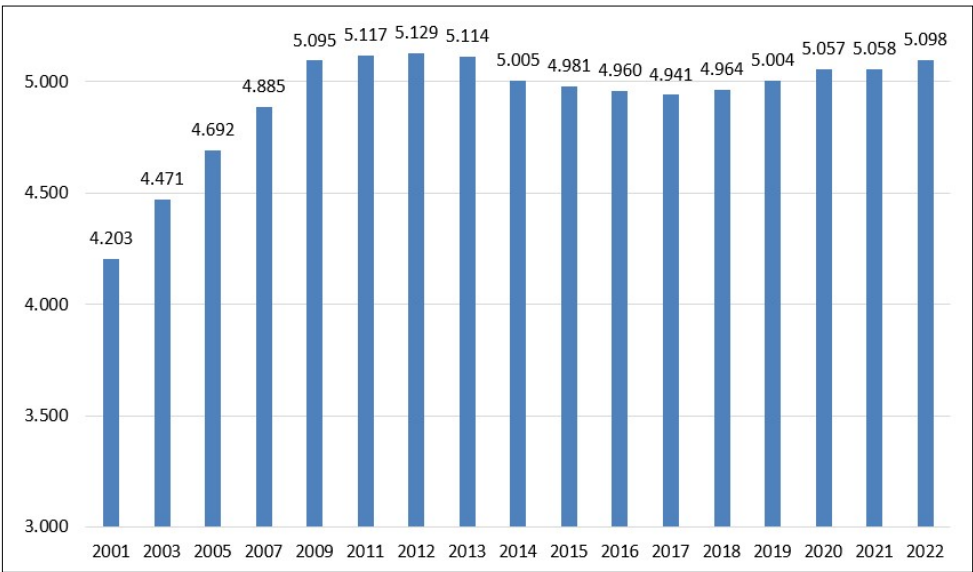
Un altre canvi important és la pregunta sobre la llengua inicial, definida com la llengua que es va començar a parlar en primer lloc a casa. La resposta és múltiple perquè s'han de marcar totes les opcions que corresponguen, a triar entre: castellà; català/valencià; castellà i català/valencià; gallec; èuscar; anglés; francès; italià; alemany; romanés; àrab, i altres. Com hem explicat adés, el creuament de la llengua inicial amb l'ús del valencià en família ens permetrà identificar els tipus de parlants segons la trajectòria lingüística.

3 La població valenciana de les dues primeres dècades del segle XXI: entre l'esclat de la crisi financera i la COVID-19

El canvi de segle marca, al País Valencià i a l'Estat espanyol en general, la consolidació del moviment migratori estranger, amb un creixement espectacular de la població espanyola, i de la valenciana en particular. Aquest procés està afavorit per una conjuntura econòmica d'expansió, capitalista i financera, per un procés urbanitzador salvatge i per un boom immobiliari que acaba explotant a finals de l'any 2008. Arran de la crisi financera s'inicia un període d'estancament i després de regressió de la població valenciana que s'estén fins a l'any 2017. A partir d'aquest any (vegeu gràfic 1), s'inicia un període de recuperació i comencem a guanyar població, tendència barrada aquesta vegada per la irrupció de la COVID-19. Arribem així a 1 de gener de 2021, en què el nombre de persones residents al País Valencià ascendia a 5.058.138.

Gràfic 1

Evolució de la població valenciana entre 2001 i 2021 (en milers)

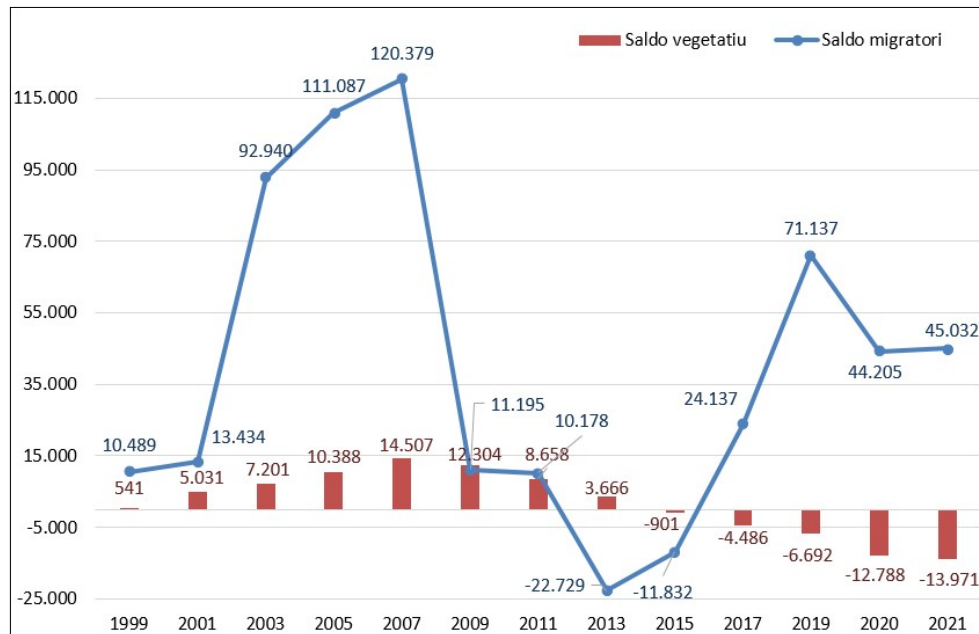

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (s.d.).

La població valenciana creix, doncs, en la primera dècada del segle XXI en vora un milió de persones (914.582). El gràfic 2 mostra el saldo migratori (nombre d'immigracions menys nombre d'emigracions) en una línia i el saldo vegetatiu (nombre de naixements menys nombre de defuncions) en barres. Comparant aquests dos moviments demogràfics bàsics es comprova com el creixement de població a partir de l'any 2017 és només imputable a la immigració, ja que el saldo vegetatiu és negatiu des de l'any 2015.

Gràfic 2

Saldo migratori i saldo vegetatiu al País Valencià entre 1999 i 2021

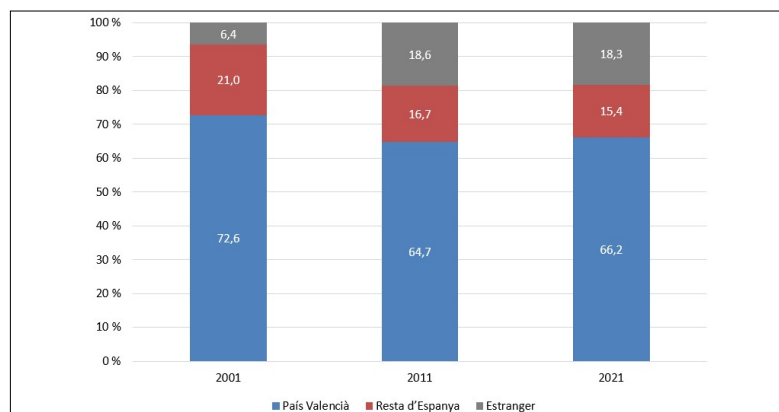

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut Valencià d'Estadística (IVE) (s.d.).

En el gràfic 3 hem il·lustrat en tres columnes els percentatges de població nascuda al País Valencià (en blau), a la resta de l'Estat espanyol (en roig) i a l'estranger (en gris) els anys dels tres últims censos (2001, 2011 i 2021). Si comparem el primer amb l'últim, comprovem que la proporció de població nascuda a l'estranger ha augmentat 12 punts en dues dècades, mentre que la nascuda a la resta de l'Estat n'ha disminuït 6. Amb tot, l'any 2021 el nombre de residents que havien nascut fora del País Valencià era d'1.709.260, és a dir, el 34,2 % del total de població.

Gràfic 3

Població del País Valencià segons el lloc de naixement els anys 2001, 2011 i 2021

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IVE (s.d.).

Taula 4

Població del País Valencià segons el lloc de naixement 2001-2021. Valors absoluts

	País Valencià	Resta de l'Estat	Estranger
2001	3.050.646	881.946	270.016
2011	3.348.660	865.438	963.092
2021	3.348.878	781.354	927.906
2001-2021	298.232	-100.592	657.890

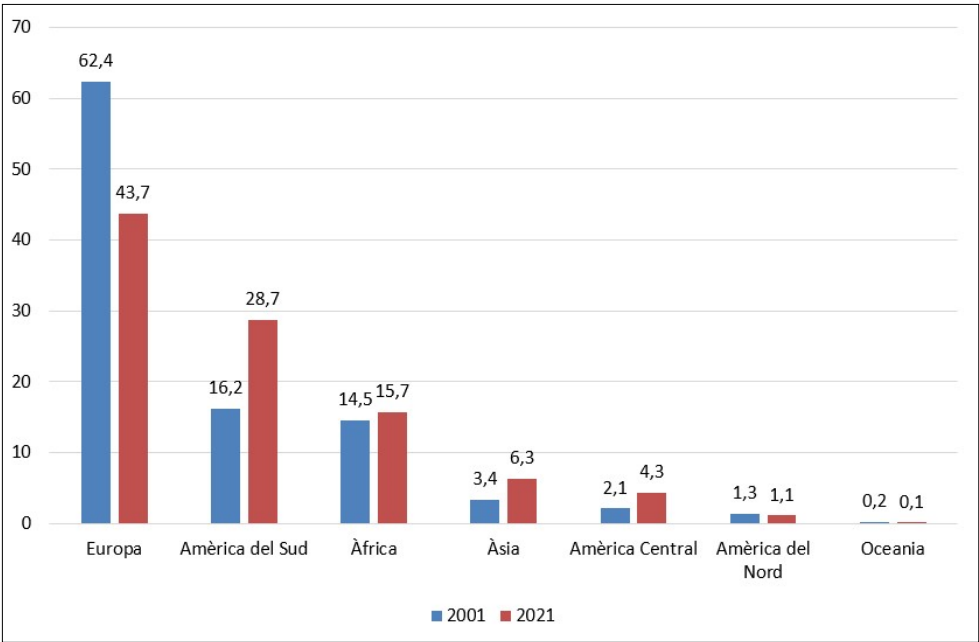
Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IVE (s.d.).

Així doncs, les persones que arriben al País Valencià, a diferència de les que s'hi van instal·lar entre les dècades dels seixanta i setanta del segle passat que eren originàries d'altres zones de l'Estat espanyol, provenen, en aquest segle XXI, de l'estranger. Si l'any 2001 representaven un poc més del 5 % de la població valenciana, resulta que 20 anys després arriben gairebé al 20 %.

A banda d'això, i com es pot veure al gràfic 4, el lloc de naixement dels estrangers que hi arriben ha canviat al llarg dels anys. Les columnes en blau representen, sobre el total d'estrangers, el percentatge que provenen d'Europa, d'Amèrica del Sud, d'Àfrica, d'Àsia, d'Amèrica Central, d'Amèrica del Nord i d'Oceania l'any 2001. Les columnes en roig representen el mateix, però per a l'any 2021. Per tant, a principis del segle XXI, més del 60 % del total dels estrangers havia nascut en un país europeu (sense comptar l'Estat espanyol), tant dels 27 de la Unió Europea (de l'any 2020) com de la resta, sobretot a França, Alemanya i el Regne Unit; el 14,5 % dels estrangers havien nascut a un dels països africans (més del 60 % eren marroquins), i el 16,2 % a l'Amèrica del Sud (a l'Equador, Colòmbia i l'Argentina, especialment). L'any 2021, baixa la proporció dels nascuts en un altre país d'Europa (del 62,4 % al 43,7 %), es manté estable la que ha nascut a l'Àfrica (al voltant del 15 %) i augmenta tant la d'Amèrica Central i del Sud com la de l'Àsia, que pràcticament doblen xifres. Cal mencionar que gairebé el 30 % dels nascuts a l'exterior eren llatinoamericans, procedents sobretot de Colòmbia (29 %), l'Equador (17 %) i l'Argentina (15 %).

Gràfic 4

Població estrangera al País Valencià segons lloc de naixement els anys 2001 i 2021 (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IVE (s.d.).

Prenent com a població base la que residia l'1 de gener de 2022 al País Valencià (5.072.550 habitants), les projeccions de població que realitza l'Institut Valencià d'Estadística (s.d.) preveuen un augment de 665.199 habitants en un termini de 15 anys. És a dir, que a 1 de gener de 2037 la població resident al País Valencià arribaria als 5.737.749. Aquest augment, a més, es produiria gràcies, exclusivament, al saldo migratori, ja que el vegetatiu continuaria sent negatiu. Per això mateix resulta prioritari saber quina és la trajectòria lingüística que segueix aquesta població al·loglota i en quina mesura forma part dels nous parlants, tal com els hem definit més amunt.

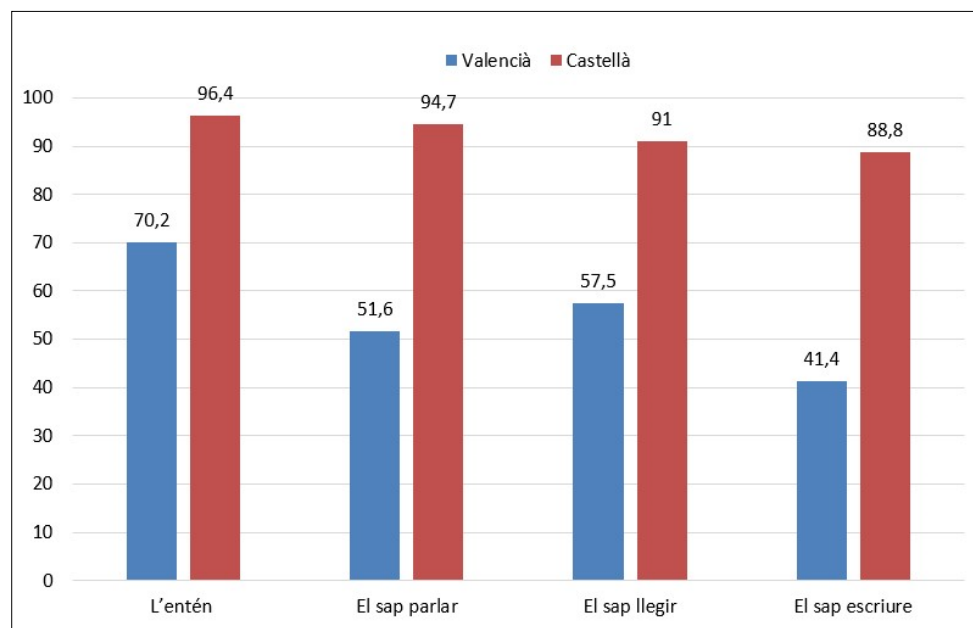
4 El coneixement de les llengües oficials del País Valencià

4.1 El coneixement del valencià i del castellà segons l'ECEPOV-2021

El gràfic 5 il·lustra els diferents percentatges de la població valenciana que diu que entén, sap parlar, llegir i escriure valencià i castellà "bé" (deixem de banda, doncs, les altres dues opcions de resposta: "gens" i "amb dificultat"). Com podíem esperar, els nivells de coneixement són molt diferents segons la llengua: més del 90 % de la població que resideix al País Valencià entén, parla i llig bé el castellà, mentre que no arriba al 75 % la que entén el valencià, i pràcticament la meitat dels valencians no el sap parlar ni llegir bé. Igualment, tampoc arriben a la meitat els que saben escriure bé en valencià, ja que representen només el 41,4 % de la població valenciana.

Gràfic 5

Població del País Valencià que coneix bé el valencià i el castellà (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

4.2 L'evolució del coneixement del valencià entre 2001 i 2021

En el aquest apartat observarem quina ha estat l'evolució del coneixement del valencià des de principis del segle XXI i examinarem els resultats de l'última enquesta per comprovar en quina mesura l'edat i el lloc de naixement influeixen en el coneixement del valencià.

La taula 5 mostra els percentatges de població resident al País Valencià que entén, sap parlar, llegir i escriure valencià segons els resultats dels censos dels anys 2001, 2011 i 2021. Com que aquest últim any es va graduar la resposta, s'ofereixen tres dades: les respostes a l'opció "bé" (*a*) que hem mostrat al gràfic 5, a l'opció "amb dificultat" (*b*) i les que resulten de sumar les respostes *a* i *b*, i que indiquem amb una *c*. Fixem-nos que la diferència entre l'opció "bé" (*a*) i l'opció "bé" + "amb dificultat" (*c*) varia entre els 15 i els 20 punts.

Taula 5

Evolució del coneixement del valencià al País Valencià entre 2001 i 2021 (en percentatges)

	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure
2001	87,4	49,1	48,5	24,6
2011	84,8	51,2	58,4	31,8
2021 (<i>a</i>)	70,2	51,6	57,5	41,4
2021 (<i>b</i>)	15,3	21,8	19,0	23,6
2021 (<i>c = a + b</i>)	85,5	73,4	76,6	65,0

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21. Les dades en cursiva no les tindrem en compte.

A la vista d'aquestes xifres i després de comprovar-ne les disparitats, ens cal prendre una de les opcions de l'any 2021 com a similar o semblant a l'única opció (afirmativa) dels anys anteriors. Així, pel que fa a la capacitat per entendre valencià, considerem la suma de les respostes a l'opció "bé" i "amb dificultat" de l'any 2021 (l'opció *c* en negreta de la taula) com a equivalents a la resposta "sí" dels altres censos (opcions *a* i *b*, en cursiva de la taula). De manera que aquest any el 85,5 % de la població entenia el valencià, un 1 % més que fa 10 anys i un 2 % menys que en fa 20. En canvi, per a les altres habilitats lingüístiques, considerem exclusivament l'opció "bé" com a equivalent de la resposta afirmativa (l'opció *a* en negreta de la taula), perquè resulta molt més congruent amb els resultats dels censos anteriors i també amb les dades d'altres fonts.⁷ D'aquesta manera, un poc més de la meitat de valencians saben parlar la llengua pròpia, un percentatge que, tot i que no ha variat gaire en 20 anys, ha comportat, en valors absoluts, un augment del nombre de persones que parlen valencià en més de 577.000 persones. Però, sens dubte, les competències que més creixen, molt per damunt de les orals, són les de llegir i, sobretot, escriure valencià. Segons les dades de l'enquesta de 2021, el 57,5 % de la població era capaç de llegir valencià (9 punts més que en 2001, amb un increment de més de 900.000 persones) i el 41,4 %, d'escriure'l (17 punts més que en 2001).

Taula 6

Evolució del coneixement del valencià al País Valencià entre 2001 i 2021 (en valors absoluts)

	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure
2001	3.512.236	1.972.922	1.900.394	968.147
2011	4.098.028	2.473.743	2.820.742	1.535.486
2021	4.229.804	2.550.885	2.846.078	2.048.729
2001-2021	+717.568	+577.963	+945.684	+1.080.582

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

⁷ Ens referim a l'Enquesta sobre el coneixement i l'ús social del valencià que va realitzar la Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme (DGPLGM) de la Generalitat Valenciana el mateix any, el 2021 (DGPLGM, s.d.). Tot i que l'univers de població no és el mateix—de 2 anys i més en el cas de l'ECEPOV-2021 i de 15 anys i més en l'enquesta de l'Administració valenciana—, els resultats de les opcions "amb dificultat" i "bé" de la primera són congruents amb les de "bastant bé" i "perfectament" d'aquesta segona en totes les habilitats lingüístiques, a excepció precisament de la d'entendre valencià.

Entrem ara a analitzar el coneixement del valencià segons les variables demogràfiques que més el condicionen. Començant pel lloc de naixement, en 2021 gairebé el 98 % dels nascuts al País Valencià entenen el valencià, així com el 80 % dels originaris de la resta de l'Estat i el 58,4 % dels procedents de l'estranger. En comparació amb el cens de 2001 i en valors absoluts, hi ha 476.586 persones més de les nascudes al País Valencià i 388.410 més de les nascudes a l'estranger que entenen el valencià. Pel que fa als que han nascut a la resta de l'Estat, la variació entre els dos censos és negativa, tant en valors relatius com absoluts, i s'ha reduït en 147.428 persones. Quant a la capacitat per parlar valencià, en 2021 el 66,9 % dels nascuts al País Valencià sabien parlar-lo, 535.662 més persones que en 2001. Per una altra banda, tot i que només hi ha un 13,2 % dels nascuts a l'estranger que han après a parlar valencià, en nombres absoluts aquest col·lectiu creix en més de 74.000 persones. Disminueix, però, el nombre de persones que l'aprén a parlar de les nascudes a la resta de l'Estat.

Taula 7

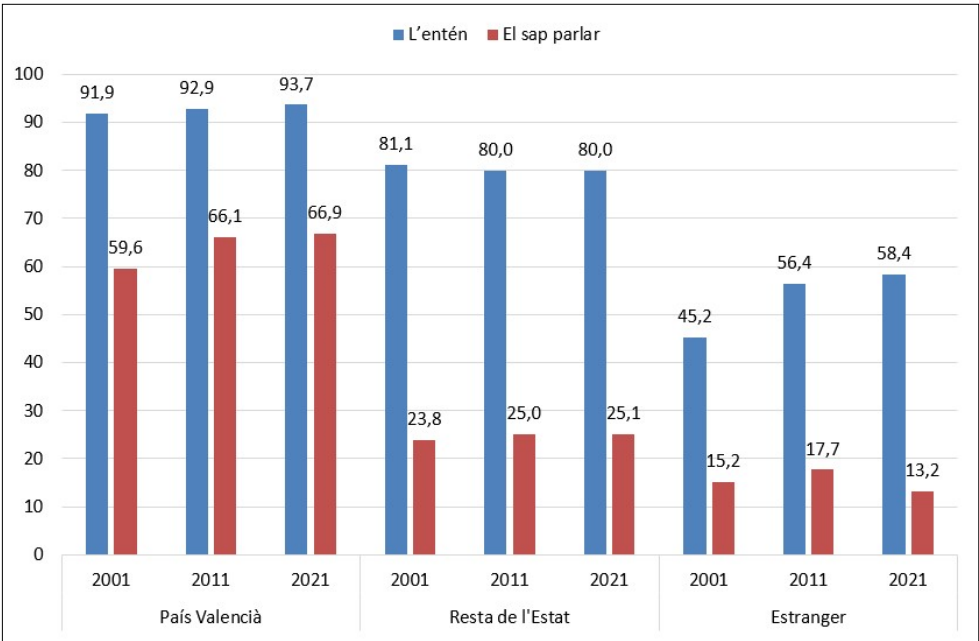
Coneixements orals de valencià segons el lloc de naixement, 2001-2021 (en valors absoluts)

	País Valencià	Resta de l'Estat	Estranger
L'entén, 2001	2.691.303	693.229	127.704
L'entén, 2011	2.986.124	670.767	441.137
L'entén, 2021	3.167.889	545.801	516.114
2001-2021	+476.586	-147.428	+388.410
El sap parlar, 2001	1.726.722	203.468	42.732
El sap parlar, 2011	2.125.204	210.060	138.479
El sap parlar, 2021	2.262.384	171.484	117.017
2001-2021	+535.662	-31.984	+74.285

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

Gràfic 6

Evolució de les capacitats per entendre i parlar valencià segons el lloc de naixement (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

Pel que fa a les capacitats per llegir i escriure valencià, la proporció de persones nascudes al País Valencià que sap llegir i escriure valencià no ha fet més que augmentar entre 2001 i 2021, i aquest darrer any el 71,8 % declarava saber llegir-lo (un poc més del que deia saber parlar-lo) i el 53,9 %, escriure'l. L'increment en valors absoluts en aquest grup és notable, ja que creix en més de 800.000 el nombre de persones que poden llegir valencià i en gairebé un milió les que poden escriure'l. Entre els nascuts a la resta de l'Estat, l'any 2021 el 34,9 % declarava saber llegir valencià i el 17,1 %, escriure'l, fet que suposa un augment de 1.661 persones i de 36.774 les que poden llegir i escriure valencià, respectivament, en comparació amb l'any 2001. Quant als nascuts a l'estranger, els nivells de coneixement baixen encara més: l'any 2021, el 20,3 % sabia llegir valencià i un escàs 12,2 %, escriure'l. En valors absoluts i en comparació amb l'any 2001, creix més aquest col·lectiu que el dels nats a la resta de l'Estat. Per tant, en 20 anys han après a llegir i escriure valencià més persones que han vingut de l'estranger que no pas de la resta de l'Estat.

Taula 8

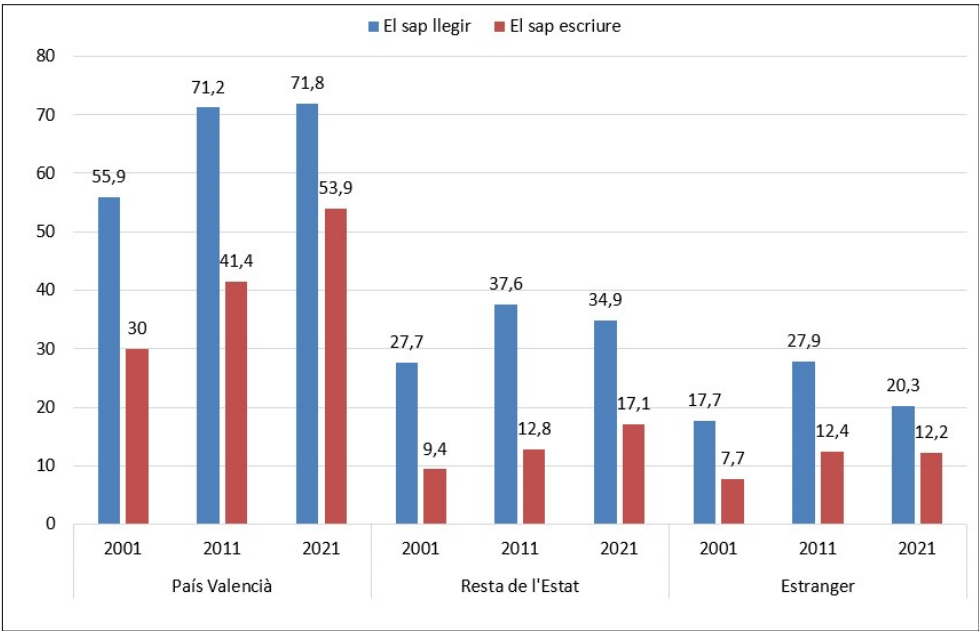
Capacitats per llegir i escriure valencià segons el lloc de naixement, 2001-2021 (en valors absoluts)

	País Valencià	Resta de l'Estat	Estranger
El sap llegir, 2001	1.614.412	236.308	49.674
El sap llegir, 2011	2.287.478	315.015	218.249
El sap llegir, 2021	2.429.079	237.969	179.030
2001-2021	+814.667	+1.661	+129.356
El sap escriure, 2001	866.528	79.874	21.745
El sap escriure, 2011	1.331.095	107.707	96.684
El sap escriure, 2021	1.823.974	116.648	108.107
2001-2021	+957.446	+36.774	+86.362

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

Gràfic 7

Evolució de les capacitats per llegir i escriure valencià segons el lloc de naixement (en percentatges)

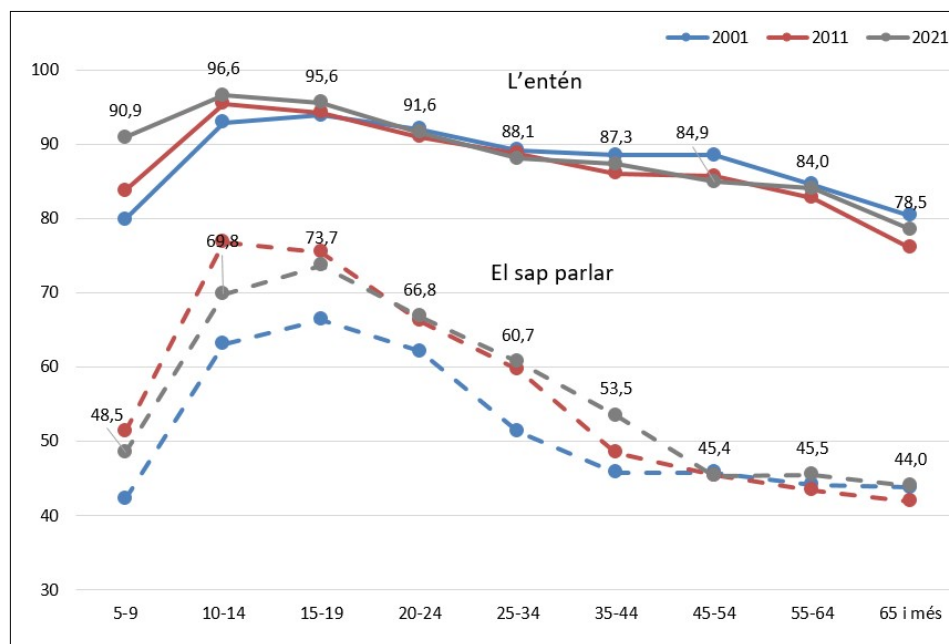
Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21

En resum, per poder entendre aquestes dinàmiques força variables, hem de tindre en compte que creix molt el nombre de persones vingudes de l'estranger entre 2001 i 2021 (vegeu la taula 4 més amunt), que arriba a les 657.890, mentre que disminueix el grup de persones que han nascut a la resta de l'Estat en més de 100.000 (perquè van morint aquelles que van vindre als anys seixanta i setanta). Les competències, doncs, disminueixen perquè, a diferència dels nats al País Valencià i a l'estranger, aquest grup no creix.

L'altre factor demogràfic que més influeix en el coneixement del valencià és l'edat. En els gràfics 8 i 9, que apareixen més avall, hem representat en línies de colors els valors relatius. La línia blava representa els percentatges de l'any 2001, la línia roja els de l'any 2011 i la grisa els de l'any 2021 que són els que s'hi indiquen. Al gràfic 8, les línies contínues il·lustren la capacitat per entendre valencià i les línies de punts, la de saber parlar-lo. En aquest gràfic, s'hi veu molt bé com a partir dels 10 anys, després de la primària, pugen les capacitats orals en valencià, de manera que s'assoleixen els nivells més alts entre les generacions més joves (l'any 2021, més del 95 % declarava entendre'l i al voltant del 70 % el sabia parlar). A mesura que augmenta l'edat, doncs, el coneixement oral del valencià baixa i la població de 65 anys o més que sap parlar valencià no arriba ni al 45 %. Altrament, des de l'inici del segle XXI el nivell de competència oral en valencià ha pujat o s'ha estabilitzat en tots els grups d'edat. No obstant això, cal fer notar que entre 2011 i 2021 ha baixat la capacitat per parlar valencià entre els més joves (del 77 % al 69,8 % que marca la línia grisa). A grans trets, la població valenciana amb menys de 40 anys presenta un nivell de coneixement del valencià superior a la mitjana de la població, mentre que els que tenen més de 40 anys ostenten nivells inferiors.

Gràfic 8

Evolució de les capacitats per entendre i parlar valencià segons l'edat (en percentatges (2021))

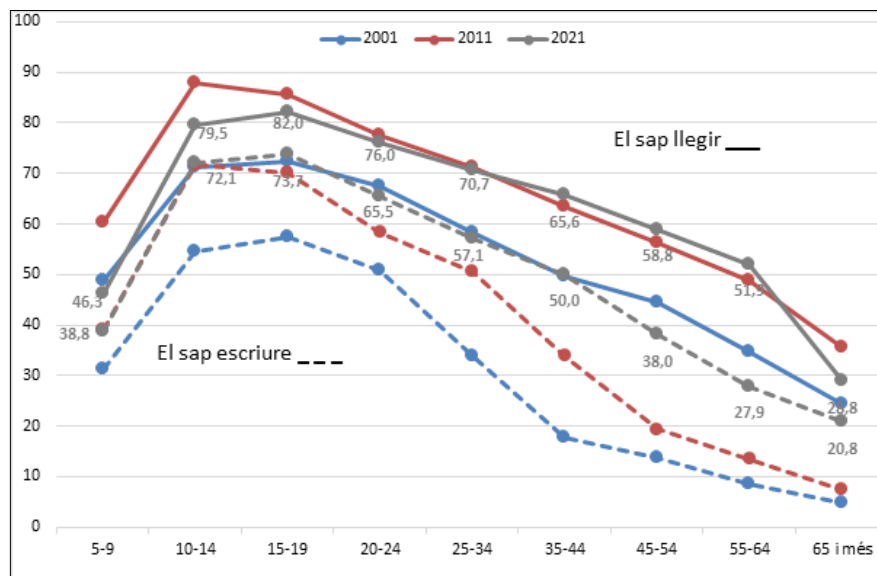

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

Quant a les habilitats de lectoescriptura, l'evolució és igualment positiva en tots els grups d'edat, sobretot en la d'escriure (les línies de punts) entre la població que tenia 25 anys i més en 2021. Aquest augment es fa notar més perquè els nivells en 2001 eren força més baixos que els dels joves. Per exemple, no arriba al 20 % la proporció d'adults d'entre 35 i 44 anys que sabia escriure valencià en 2001, una proporció molt minsa comparada amb el 60 % dels joves d'entre 15 i 19 anys. Dues dècades després, puja fins al 50 % el percentatge d'adults d'aquesta franja d'edat que sap escriure'l (30 punts més) i fins al 73,7 % la dels joves (16 punts més).

Gràfic 9

Evolució de les capacitats per llegir i escriure valencià segons l'edat (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de les dades dels censos i de l'ECEPOV-21.

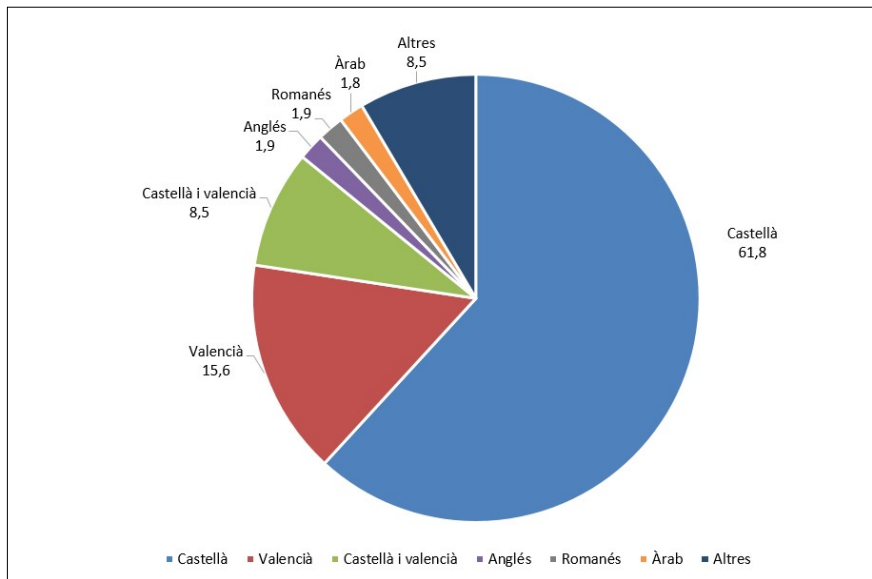
Del progrés del coneixement del valencià al llarg d'aquestes dues primeres dècades del segle XXI podem extraure algunes conclusions. Primer, que l'evolució de les capacitats orals s'ha estancat, mentre que les capacitats per llegir i escriure en valencià continuen estenent-se entre la població, tot i que a un ritme força lent. En segon lloc, no només és diferent el nivell de coneixement del valencià segons el lloc on s'ha nascut, sinó que també varien les dinàmiques de l'evolució. Així, si la comprensió sembla haver tocat sostre entre els autòctons i la resta d'espanyols al voltant del 94 % i 80 % respectivament, continua difonent-se entre els estrangers, tot i que encara més del 40 % no són capaços d'entendre el valencià. En tercer lloc, de la capacitat per parlar-lo cal fer notar que en 20 anys només ha augmentat 7 punts entre els que han nascut al País Valencià i que s'ha estancat o ha disminuït entre la resta de la població. Finalment, quant a l'edat, l'evolució del coneixement de la llengua pròpia mostra clarament els efectes de l'escolarització, ja que els nivells de competència entre la població nascuda a partir de la dècada dels setanta o vuitanta del segle passat, els que en 2021 tenien menys de 44 anys ostenten els nivells màxims de coneixement, especialment per llegir i escriure en valencià.

En els apartats següents analitzarem els resultats de les preguntes referents als usos lingüístics, introduïts per primera vegada, per poder diferenciar així les trajectòries lingüístiques o tipus de parlants al País Valencià.

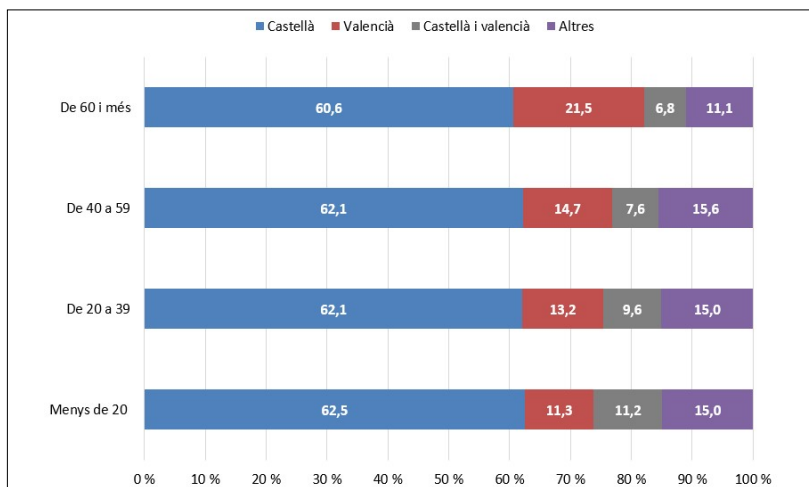
5 Els usos lingüístics

5.1 La llengua inicial

El gràfic 10 mostra que, de les dues llengües oficials al País Valencià, el castellà és la llengua inicial d'un poc més del 60 % de la població, que el valencià ho és d'una minoria (15,6 %) i que tant el valencià com el castellà alhora ho són encara d'un percentatge més reduït: 8,5 %. La resta de la població (14,1 %) té com a llengua inicial una altra llengua, possiblement com a conseqüència dels moviments migratoris des de l'estranger. En aquest 14 %, les llengües que tenen més presència són el romanès, l'anglès i l'àrab, ja que representen, cadascuna, la llengua inicial d'aproximadament el 2 % de la població.

Gràfic 10*Distribució de les llengües inicials de la població resident al País Valencià l'any 2021 (en percentatges)**Font.* Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

En el gràfic 11 s'hi mostra la llengua inicial per grups d'edat, per vintennis. A efectes pràctics, i per copsar millor els processos lingüístics, hem sumat totes les opcions d'altres llengües (incloses, doncs, el romanés, l'anglès i l'àrab del gràfic 10) per crear una única categoria que incloga tota la població que no ha tingut ni el valencià ni el castellà com a llengua inicial. Així, doncs, si comparem les generacions més grans amb les més joves, veiem que totes les opcions han anat guanyant parlants a cada generació, excepte el valencià: si un poc més del 20 % dels valencians amb 60 anys i més, és a dir, els que van nàixer en els anys seixanta o abans del segle xx, van aprendre a parlar en primer lloc només valencià, entre els menors de 20, que han nascut en el nou mil·lenni, aquesta opció ha passat a representar un 11,3 % (10 punts menys). Aquest retrocés no suposa, però, un augment de l'ús exclusiu del castellà, sinó de les dues llengües, el valencià i el castellà, i del d'altres, que l'any 2021 eren les llengües inicials de l'11,2 % i del 15 % dels més joves (4 punts més que les de les persones més grans).

Gràfic 11*Distribució de les llengües inicials de la població resident al País Valencià per grups de 20 anys (en percentatges)**Font.* Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

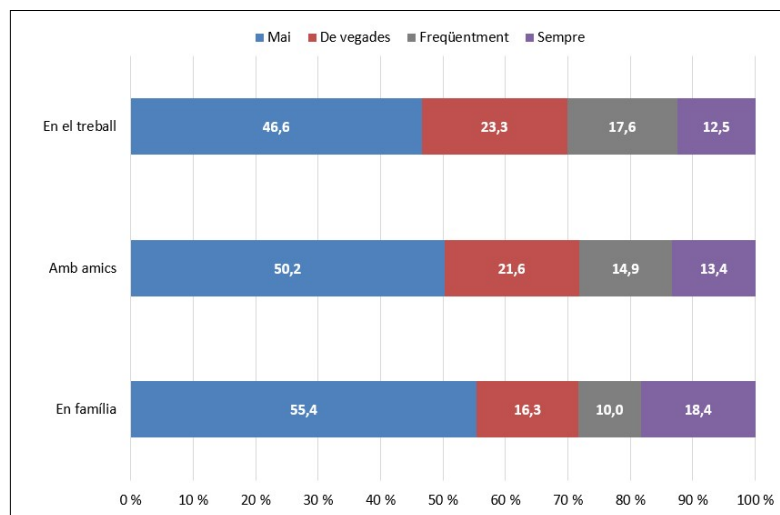
Si sumem l'opció d'aquells que tenen només el castellà o el valencià com a llengua inicial i la dels que les tenen totes dues, el valencià formaria part de la llengua que es va aprendre a parlar en primer lloc de quasi un quart de la població (24,1 %), i el castellà, de gairebé tres quarts (70,3 %). A continuació veurem la freqüència amb què el valencià es fa servir en els tres àmbits que es van incloure a l'enquesta: en la família, en el treball i/o escola i amb els amics.

5.2 Els usos del valencià per àmbits

A l'ECEPOV s'hi pregunta sobre la freqüència amb què es parla valencià en tres àmbits: en família, amb amics i en el treball/escola. Tot i que "amb la família" pot ser entès en un sentit ampli i incloure altres membres que no conviuen a la llar, en aquest apartat el considerem, a efectes pràctics i comparatius, similar a "a la llar". Així, si la llar ha sigut tradicionalment l'espai en el qual el valencià ha gaudit de més vitalitat, perquè estava restringit als contextos privats, els resultats de l'enquesta indiquen que més de la meitat de la població valenciana no el parla mai en família i que no arriba al 20 % la que l'usa sempre.

Gràfic 12

Freqüència amb què la població valenciana parla valencià en família, amb amics i en el treball (en percentatges)

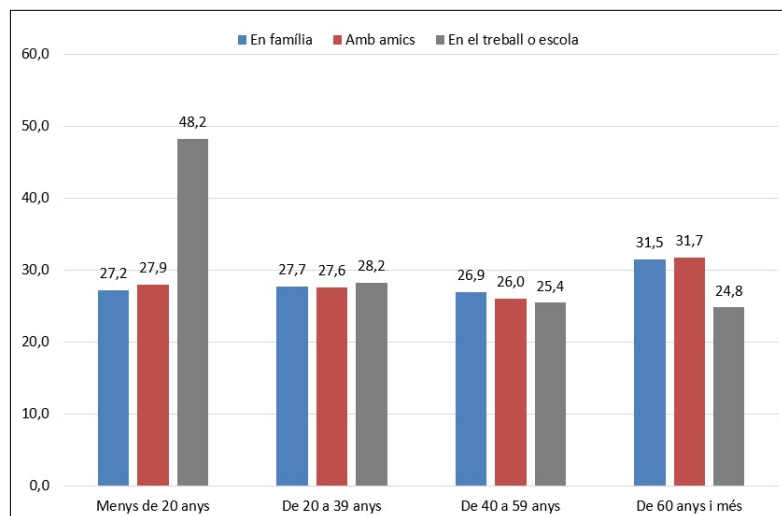
Font. Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

Tenint en compte, a més, que la meitat no el parla mai tampoc amb els amics i que quasi el 47 % treballa i/o estudia sense fer servir la llengua pròpia del país, podem dir que el valencià ha perdut el seu valor d'identificació tradicional sense guanyar tampoc el d'utilitat. Així, si sumem les opcions de "freqüentment" i "sempre", el valencià seria útil per a treballar per a només el 30 % de la població.

Considerem ara aquestes dades segons les dues variables demogràfiques que estem analitzant: l'edat i el lloc de naixement. Primer, el gràfic 13, que mostra l'ús que se'n fa "freqüentment" i "sempre" per grups d'edat, ens permet identificar la part de la població que més declara parlar valencià en l'àmbit del treball o de l'escola: els joves menors de 20 anys. Un resultat que no sorprèn gens, que reflecteix l'extensió del valencià en l'ensenyament i que, segons com es mire, podria ser insuficient. I això perquè, si considerem que el valencià és obligatori com a mínim en el 25 % del currículum escolar, que només la meitat dels joves diga que s'usa preferentment a l'escola ens pot fer pensar que el desplegament de la Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià, no està contribuint a la valencianització dels escolars. Per una altra banda, el gràfic també mostra el retrocés del valencià en els dos àmbits privats, la família i els amics, a través de les generacions: del 31 % entre els més grans al 27 % dels joves (4 punts en 40 anys).

Gràfic 13

Ús preferent del valencià en família, amb amics i en el treball o escola segons els grups d'edat (en percentatges)

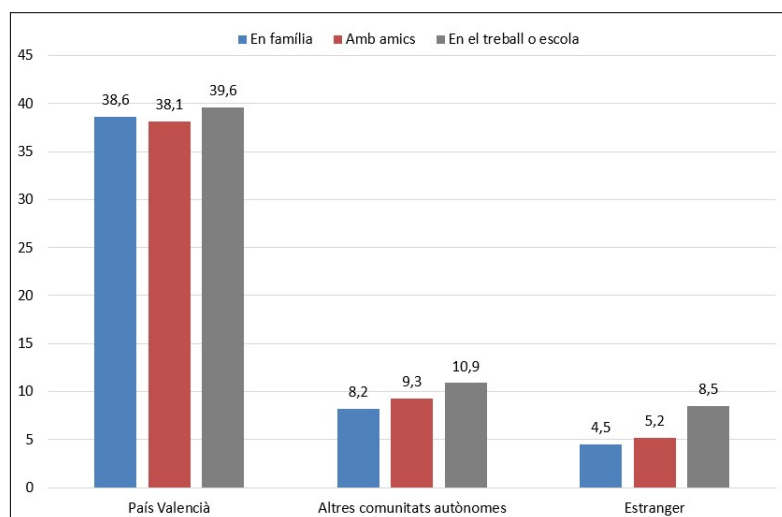

Font. Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

En segon lloc, considerant el lloc de naixement de la població valenciana, el gràfic 14 permet observar que aquesta variable condiciona enormement l'ús que es fa del valencià en els tres àmbits considerats en l'enquesta. Subratllem, però, que independentment del lloc d'origen, el treball o l'escola és l'àmbit on més es parla valencià. Per un altre costat, cal destacar també que el percentatge de valencians nascuts al País Valencià que parlen valencià en el treball no varia gaire dels que el parlen amb amics i en la família (al voltant del 40 %), i que, en canvi, dobla el percentatge entre les persones nascudes a l'estranger: del 4,5 % que el parla en família al 8,5 % que ho fa en el treball. Es tracta, doncs, d'un resultat important i positiu que mostra, d'alguna manera, l'avanç o, almenys, l'atracció o la utilitat del valencià.

Gràfic 14

Ús preferent del valencià en família, amb amics i en el treball o escola segons el lloc de naixement (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

En relació amb l'avanç del valencià entre els nats a l'estranger, tot i que les preguntes no són comparables i, per tant, tampoc les dades que se'n poden extraure, Fabà Prats i Torres-Pla (2020) mostren que també a Catalunya avança l'ús del català en aquest grup. Basant-se en les dades de l'Enquesta d'usos lingüístics de

la població de 2018, comparen la llengua inicial i la llengua d'identificació i identifiquen així els grups que més avancen cap al català o se n'allunyen. La diferència entre les persones nascudes a l'estranger és del 3 %. Es tracta, doncs, d'un avanç positiu i molt proper al del valencià.

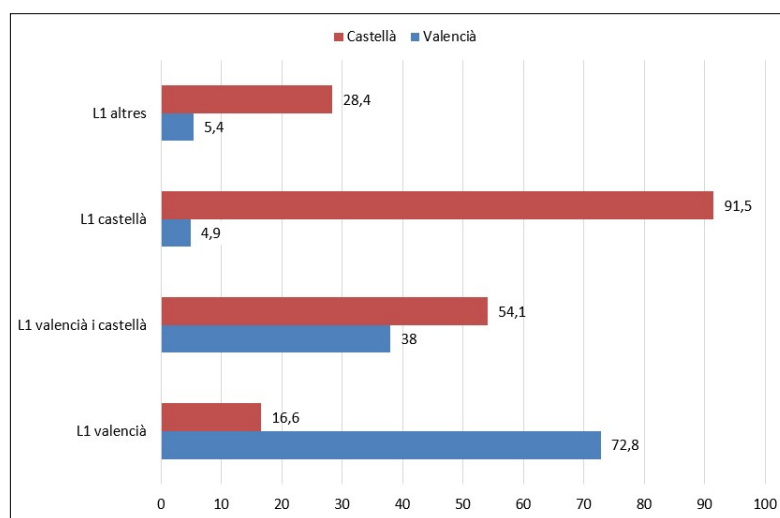
5.3 Tipus de parlants segons les trajectòries lingüístiques

En aquest apartat volem quantificar, per primera vegada, els tipus de parlants que conviuen al País Valencià i que distingim segons unes determinades trajectòries lingüístiques. D'antuvi, convé aclarir que els canvis i *mudes lingüístiques* que els parlants poden realitzar al llarg de la vida són molt més amplis, d'intensitat, durada i abast variables i, fins i tot, d'anada i tornada.⁸ Per a aquesta primera aproximació, ens basem en les variables que es recullen a l'enquesta: la llengua inicial i la llengua parlada en família, amb el benentès que "en la família" implica "amb les persones que viuen a la llar actual". El seu creuament ens permet diferenciar els tres tipus de parlants a què adés hem fet referència: a) els *reproductors*, valencianoparlants i bilingües inicials (o els que van aprendre a parlar en castellà i en valencià) i que parlen sempre valencià en la família; b) els *interruptors* o valencianoparlants i bilingües inicials que parlen sempre castellà en la família; i c) els *revernacularitzadors*, o castellanoparlants inicials i parlants que van aprendre a parlar en altres llengües i que ara parlen sempre valencià amb les persones que viuen a la llar.

El gràfic 15, que mostra les freqüències que resulten de creuar la llengua inicial amb la llengua parlada en família, il·lustra que, en comparació amb el castellà, hi ha més parlants que interrompen la transmissió del valencià. En efecte, el 72,8 % de valencians reprodueixen *naturalment* la llengua pròpia (front al 91,5 % de reproductors de castellà). D'aquests valencianoparlants inicials, el 16,6 % parlen ara sempre castellà en família (els interruptors), front al 4,9 % de castellanoparlants inicials que declaren fer-ho en valencià. També en són més els bilingües inicials que després parlen només castellà a la llar que valencià: 54,1 % i 38 % respectivament. Els nous parlants i, concretament, els revernacularitzadors no compensen aquestes pèrdues, ja que el valencià només incorpora el 5,4 % de parlants d'altres llengües i el 4,9 % de castellanoparlants inicials.

Gràfic 15

Llengua parlada en la família segons la llengua inicial: valencià, castellà, les dues o altres (en percentatges)

Font. Elaboració pròpia a partir de l'ECEPOV-21.

8 L'any 2020 la revista *Treballs de Sociolingüística Catalana* va publicar un monogràfic sobre el tema i, anys abans, en 2014, la revista *Digithum* en dedicava un als nous parlants. Els parlants que nosaltres definim ací com a *revernacularitzadors* s'encabirien dintre d'aquests tipus de persones que incorporen o usen el català en la seua vida tot i no haver-lo après de petits a casa.

En conclusió, els castellanoparlants són més fidels a la seua llengua que els valencianoparlants, perquè n'interrompen amb menys freqüència la transmissió intergeneracional. Un procés, el de la interrupció del valencià, que arrosseguem del passat i que, segons la definició pràctica que hem aplicat en aquest treball, continua estant vigent entre la societat valenciana actual. El retrocés del valencià es produeix també entre els bilingües inicials, perquè després més de la meitat parlen únicament castellà a casa. La llengua pròpia, però, incorpora alhora nous parlants, castellanoparlants o bé procedents d'altres llengües. Tot i així, les freqüències que apunten a un retrocés del valencià són més altes que les que assenyalen cap a un avanç.

6 Conclusions

L'any 2021, l'INE va realitzar, com a part del Cens de població i habitatges d'aquell any, una macroenquesta en què s'inclouen preguntes lingüístiques. La novetat metodològica ens ha permés, per primera vegada, explorar la llengua inicial de la població valenciana i, alhora, distingir tres tipus de parlants, segons les seues trajectòries lingüístiques. A banda d'això, l'explotació de les preguntes sobre el coneixement del valencià, incloses fa dècades en els censos, ha possibilitat observar l'evolució de les capacitats lingüístiques, especialment entre els censos del 2011 i del 2021.

En general, doncs, podem afirmar que en valors relatius, i a excepció de la capacitat per escriure valencià, tant les habilitats orals d'entendre i parlar valencià com la de llegir-lo s'han estancat. En nombres absoluts, entre el cens de 2001 i el de 2021, els coneixements orals del valencià s'han incrementat en aproximadament mig milió de persones i el d'escriure en quasi un milió. Així, l'any 2021, el 85 % de la població valenciana de dos anys i més entenia el valencià, el 51 % era capaç de parlar-lo i el 58 % de llegir-lo. I tot i que augmenta 10 punts el percentatge dels que saben escriure'l, encara no representen més del 42 % de la població. Amb tot, és evident que els coneixements van augmentant, a un ritme força lent però constant. També hem vist, però, que aquesta evolució varia molt depenent del lloc de naixement i que el coneixement del valencià retrocedeix en valors absoluts entre els nascuts a la resta de l'Estat perquè els que van vindre el segle passat es van morint. Pel que fa a l'edat, els joves, com s'ha anat comprovant des de fa dècades, ostenten els nivells més alts de competències. Una altra qüestió —que ací no hem analitzat— són els usos que fan del valencià.

Per una altra banda, mentre que el castellà és l'única llengua inicial del 62 % de la població valenciana, el valencià ho és només d'un 16 %. Si considerem l'opció de transmetre les dues llengües, que a més està cada vegada més estesa, el 24,5 % de valencians haurien après a parlar valencià de menuts.

Els resultats més rellevants es refereixen, però, a les trajectòries lingüístiques de la població valenciana, tal com les hem definides en aquest article. Hem comprovat que el procés de *reproducció natural* de la llengua és el més freqüent, tant en la població que va aprendre a parlar valencià com, sobretot, en la que va aprendre castellà. La diferència entre la reproducció del valencià i del castellà arriba als 20 punts: mentre que el 92 % dels castellanoparlants inicials parlen només castellà en la família, dels valencianoparlants inicials n'hi ha un 73 % que parlen valencià en el mateix context. El 17 % d'aquests valencianoparlants decideix parlar després únicament castellà en la família. Seguim arrossegant, doncs, el procés de la interrupció intergeneracional del valencià. Aquest 17 % d'*interruptors* n'és la prova. De la confluència amb el procés que intenta capgirar la interrupció i fomentar l'extensió social del valencià, la *normalització*, emergeix un altre tipus de parlants, els *nous parlants*, aquells que van començar a parlar en castellà o en una altra llengua però que ara parlen valencià habitualment o només ocasionalment. Els nous parlants que han fet seu el valencià i que el parlen ara en família són els que hem anomenat *revernacularitzadors* i, encara que poc representatius, hi són. Concretament, aquest tipus de parlants representen el 5 % dels castellanoparlants inicials i, també, el 5 % dels parlants d'altres llengües. De tot això podem concloure que la freqüència d'interruptors (17 %) és més alta que la de revernacularitzadors (10 %), i que, per tant, si no hi ha cap canvi, el volum de valencianoparlants anirà retrocedint.

7 Referències

- Argüeso, Antonio. (2021). El censo de población y viviendas de 2021 basado en registros administrativos: un gran paso adelante en el conocimiento estadístico de la población en España. *Revista Internacional de Sociología*, 79(1), 13-17. <https://doi.org/10.3989/ris.2021.79.1.19.181a>
- Casesnoves Ferrer, Raquel. (2005). [L'evolució del coneixement del valencià 1991-2001: una dècada de canvis socials, polítics, demogràfics i lingüístics](#). *Journal of Catalan Studies*, 8, 32-51.
- Casesnoves Ferrer, Raquel. (2016). L'evolució del coneixement en dues dècades: els censos lingüístics del 1991 al 2011. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 26, 139-162. <https://doi.org/10.2436/20.2504.01.113>
- Domingo i Valls, Andreu, Bueno, Xiana, i Treviño-Maruri, Rocío. (2021). El nuevo censo de 2021 en España: un debate metodológico, epistemológico y político pendiente. *Revista Internacional de Sociología*, 79(1), e181. <https://doi.org/10.3989/ris.2021.79.1.19.181>
- Fabà Prats, Albert, i Torres-Pla, Joaquim. (2020). De la llengua inicial a la llengua d'identificació a Catalunya: qui adopta el català i qui se n'allunya. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 30, 213-232. <https://doi.org/10.2436/20.2504.01.168>
- Generalitat Valenciana. Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme. (s.d.). [Enquestes sobre la situació del valencià](#).
- Institut Nacional d'Estadística. (s.d.). Encuesta de Características Esenciales de la Población y las Viviendas. Año 2021.
- Institut Valencià d'Estadística. (s.d.). [Portal estadístic de la Generalitat Valenciana](#).
- Montoya Abat, Brauli, i Mas i Miralles, Antoni. (2011). *La transmissió familiar del valencià*. Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Ninyoles, Rafael L. (1992). Sociología de la lengua. Dins Manuel García Ferrando (coord.), *La sociedad valenciana de los 90* (p. 421-438). Alfons el Magnànim; Generalitat Valenciana.
- Ramallo, Fernando. (2013). Neofalantismo. Dins Eva Gugenberger, Henrike Monteagudo i Gabriel Rei-Doval (ed.), *Contacto de lenguas, hibrididad, cambio: contextos, procesos e consecuencias* (p. 245-258). Consello da Cultura Galega.
- Tasa Fuster, Vicenta. (2017). [El sistema español de jerarquía lingüística. Desarrollo autonómico del artículo 3 de la Constitución: lengua del Estado, lenguas cooficiales, otras lenguas españolas y modalidades lingüísticas. Teoría y praxis](#). *Revista de Derecho Político*, 100, 51-79.
- Torres Pla, Joaquim. (2023). El català a Catalunya, al País Valencià, a les Illes i a les seves ciutats grans el 2021. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 80, 171-192. <https://doi.org/10.58992/rld.i80.2023.4031>
- Treviño Maruri, Rocío, i Domingo, Andreu. (2020). [¿Adiós al censo en España? Elementos para el debate - Goodbye to the Spanish Census? Elements for Consideration](#). *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 171, 107-124.